

LANDSKAPSSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING till
Landstinget med förslag till landskapslag
om bekämpande av oljeskador.

Den 19 februari 1975 överlämnade landskapsstyrelsen till Landstinget en framställning med förslag till landskapslag om bekämpande av oljeskador. (Framst. nr 22/1974-75 Lt). Framställningen byggde i stora drag på de i riket gällande lagarna om bekämpande av oljeskador förorsakade av fartyg (FFS 668/72) och bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (FFS 378/74). Lagförslaget förkastades dock av Landstinget den 28 maj 1975 med motiveringen att det i allt för hög grad pålade kommunerna uppgifter vilka lämpligast kunde anförtros landskapet.

Föreliggande lagförslag har omarbetats i enlighet med de riktlinjer som föreslagits av Landstingets lagutskott. Lagförslaget, som närmast berör vattenvård och naturskydd, vilka angelägenheter Landstinget jämlikt 13 § 1 mom. 4 och 18 punkterna självstyrelselagen för Åland äger rätt att lagstifta om, utgår således ifrån att såväl den allmänna ledningen av oljeskadebekämpningsåtgärderna som utförandet av desamma skall åvila landskapet.

Trots avsaknaden av lagstiftning på området har landskapet dock en viss oljeskyddsberedskap. Redan år 1969 tillsatte nämligen landskapsstyrelsen en oljeskyddsnämnd, vilken efter miljövårdsnämndens tillkomst år 1971 arbetar som en sektion av denna. Oljeskyddsnämnden har haft tillgång till viss materiel och har i sin verksamhet i viss mån samarbetat med Mariehamns stad.

Den rådande situationen kan ej anses vara tillfredsställande, varför behovet av lagstiftning på området är trängande. Mest ändamålsenligt är enligt landskapsstyrelsens uppfattning att i en enda lag sammanföra alla bestämmelser om förebyggande och bekämpande av oljeskador, oberoende av om skadorna uppstått till lands eller till sjöss. För att förhindra oljeskador föreslås härvid ett allmänt förbud mot utsläpp av olja såväl på land som i vattnet.

Som ovan konstaterats utgår föreliggande lagförslag från att landskapsstyrelsen omhänderhar även de praktiska detaljerna då fråga är om oljeskadebekämpning. Det skulle närmast ankomma på trafikavdelningens tekniska byrå att stå för de åtgärder som härvid blir aktuella (4 §.).

Bekämpningsåtgärder bör på det lokala planet även kunna vidtagas gemensamt med de kommunala brandmyndigheterna på basen av avtal som träffats mellan kommunerna och landskapsstyrelsen. För att bekämpningsåtgärderna skall kunna organiseras på ett ändamålsenligt sätt, föreslås att en delegation tillsättes för att biträda landskapsstyrelsen i frågor som rör

oljeskyddsärenden (4 §.).

Även den som förvarar mer än 100.000 liter olja, äger varv där fartygsreparationer utförs eller äger livligt frekventerade hamnar samt ägare av vissa industriföretag bör enligt landskapsstyrelsens uppfattning åläggas skyldighet att i viss utsträckning medverka vid verkställigheten av de åtgärder som avses i denna lag. Sålunda föreslås, att sådan person ålägges anskaffa redskap och förnödenheter att användas för bekämpning av oljeskada och även sörja för att personal som är förtrogen med användningen av dessa redskap och förnödenheter finns till hands då oljeskada eventuellt inträffar. Den som förvarar mer än 100.000 liter olja bör även ges möjlighet att fullgöra sina skyldigheter sålunda, att han avtalar med landskapsstyrelsen om gemensamma åtgärder till förebyggande av oljeskador (6, 7 §§).

För att bekämpningsåtgärderna skall bli så effektiva som möjligt, föreslås att den som ansvarar för oljeskadebekämpningen vid behov skall ha rätt att taga i bruk även annan tillhörig signal- och transportmateriel samt att gräva upp jord och taga grus, sand eller jord ävensom att vidtaga andra eventuellt erforderliga åtgärder. Innan dylika åtgärder vidtages bör ägaren eller innehavaren om möjligt kontaktas och hans synpunkter om möjligt beaktas (14 §).

Vad gäller förebyggande och bekämpande av oljeskador som förorsakas av fartyg konstaterar landskapsstyrelsen att de föreskrifter som berör fartygs konstruktion, utrustning, bemanning och användning gäller även inom landskapet, enär dylika föreskrifter närmast är att hänföra till den offentliga sjörätten, på vilket rättsområde rikets lagstiftande organ enligt 11 § 2 mom. 17 punkten självstyrelselagen för Åland äger exklusiv lagstiftningsrätt. Där emot har landstinget enligt 13 § 12 punkten självstyrelselagen rätt att till förekommande av oljeskada lagstifta om begränsning av fartygs rätt att färdas i åländska farvatten, enär i så fall är fråga om lagstiftning till upprätthållande av allmän ordning och säkerhet.

Med hänsyn till att fartygstrafiken på Åland är rätt livlig är det tänkbart att det inom en snar framtid kommer att finnas behov av en eller flere mottagningsstationer för bl.a. spillolja. Fördenskull föreslås, att landskapsstyrelsen skall ha rätt att ålägga ägare av hamn att inrätta sådan mottagningsstation (9 §).

Vid sjöolycka kan det för undvikande av eller begränsande av oljeskada vara nödvändigt att vidtaga synnerligen snabba åtgärder för att rädda fartyget eller för att lossa dess last. Fördenskull föreslås, att myndigheterna skall ha rätt att beordra sådana åtgärder då behovet det påkallar (18 §).

I upplysningssyfte har i lagen intagits en hänvisning till möjligheterna att för ersättande eller bekämpande av oljeskador erhålla bidrag ur statens oljeskyddsfond (23 §).

Med hänvisning till det anförda förelägges Landstinget till antagande

L a n d s k a p s l a g
om bekämpande av oljeskador.

I enlighet med Landstingets beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Denna lag tillämpas inom landskapet Åland med därtill hörande vattenområde.

2 §.

Olja får ej utsläppas på marken eller i vattnet ej heller lagras, förvaras eller hanteras så, att därav föranledes risk för oljeskada.

3 §.

Med olja avses i denna lag råolja och därav erhållna oljeprodukter, såsom flytande bränslen och smörjolja, ävensom oljehaltig blandning, spillolja och oljigt avfall.

Med oljeskada avses i denna lag sådan skada eller olägenhet som olja förorsakar människor och natur då den flödar ut och smutsar ned, fördärvar eller förstör jordgrunden, vattnet, växtligheten, djurvärlden, anläggningar eller konstruktioner.

4 §.

Landskapsstyrelsen ombesörjer verkställigheten av de åtgärder som skall vidtagas med stöd av denna lag, såvida ej nedan annat stadgas. Det åligger landskapsstyrelsen att övervaka att bestämmelserna i denna lag efterföljes samt att utveckla de metoder, som användes vid bekämpning av oljeskador. Landskapsstyrelsen kan vid behov även uppgöra planer för sådan bekämpning.

I ärenden som rör oljeskadebekämpning biträdes landskapsstyrelsen av en delegation för oljeskyddsärenden.

Landskapsstyrelsen kan avtala med kommunerna om samverkan i frågor som rör oljeskadebekämpning. Kostnaderna härför bestrides av landskapet.

5 §.

I denna lag avsedd oljeskademyndighet är person eller myndighet som landskapsstyrelsen utsett att leda och övervaka bekämpningsarbetet.

Andra myndigheter är skyldiga att giva oljeskademyndighet handräckning i ärenden som avses i denna lag. Angående den handräckning som skall givas av statliga myndigheter gäller vad därom i riket är stadgat.

2 kap.

Förebyggande åtgärder.

6 §.

Den som inom lagerområde förvarar minst 100.000 liter olja, är skyldig att i enlighet med vad landskapsstyrelsen närmare bestämmer anskaffa redskap och förnödenheter för bekämpning av oljeskada och sörja för att personal, som är förtrogen med redskapens och förnödenheternas användning, finns till hands.

I 1 mom. avsedd lagerhållare kan avtala med landskapsstyrelsen om samarbete sålunda, att landskapet helt eller delvis mot ersättning övertar de förpliktelser som enligt denna lag åvilar lagerhållaren.

7 §.

Ägare av hamn, som regelbundet anlöpes av tankfartyg eller synnerligen ofta av andra fartyg, skall för att förhindra och begränsa oljeskador anskaffa erforderliga anordningar och förnödenheter och ombesörja att utbildad personal finns tillhands för att sköta dessa anordningar.

I 1 mom. avsedda skyldigheter åvilar även ägare av industriföretag, i vars verksamhet större oljemängder hanteras, och ägare av varv, vid vilket fartygsreparationer utförs.

Närmare föreskrifter om anordningar och förnödenheter, som enligt bestämmelserna i 1 och 2 mom. bör anskaffas, utfärdas vid behov av landskapsstyrelsen.

8 §.

Anses det nödvändigt att förlägga bekämpningsredskap eller -förmödenheter på andra än i 6 och 7 §§ nämnda platser eller på nämnda platser i sådana mängder som ägare av lager, hamn, industri eller varv icke skäligen kan åläggas anskaffa, bör landskapsstyrelsen inom raman för i ordinarie årsstaten för ändamålet beviljat anslag anskaffa erforderliga redskap och förnödenheter. Överlämnas sålunda anskaffade redskap eller förnödenheter till kommun eller till i 6 och 7 §§ avsedd ägare av lager, hamn, industri eller varv, är denna skyldig att tillse, att redskapen eller förnödenheterna vid behov kan användas för bekämpning av oljeskador.

9 §.

Landskapsstyrelsen kan vid behov ålägga ägare av hamn att inrätta anordningar för mottagning av oljerester och oljehaltig blandning samt ålägga ägare av hamn och i 6 och 7 §§ avsedda ägare av lager, industri eller varv att vidtaga skäligen förhandsåtgärder till förekommande och begränsande av oljeskador. Sådana förhandsåtgärder är beträffande tankfartyg anbringande av isoleringsbommar och ordnande av vakthållning.

Närmare föreskrifter om i 1 mom. avsedda anordningar utfärdas av landskapsstyrelsen.

3 kap.

Skadebekämpning.

10 §.

Den som observerar eller på annat sätt erhåller kännedom om att oljeskada uppkommit, är skyldig att därom omedelbart underrätta polis- eller brandmyndighet.

11 §.

Den som innehar eller förvarar olja som förorsakat skada eller risk för skada, är skyldig att vidtaga sådana bekämpningsåtgärder som med hänsyn till omständigheterna skäligen kan fordras av honom. Han bör omedelbart även underrätta polis- eller brandmyndighet om skadan eller risken för skada.

12 §.

Har oljeskada uppkommit eller föreligger risk för sådan, skall oljeskademyndigheterna vidtaga erforderliga åtgärder. Oljeskademyndighet kan dock avstå från åtgärder om de kostnader och skador som kommer att förorsakas av åtgärderna icke beräknas stå i skäligt förhållande till hotade ekonomiska eller andra värden.

De i 1 mom. avsedda åtgärderna skall om möjligt verkställas så, att naturen och miljön kan återställas i det skick som rådde innan oljeskadan inträffade.

13 §.

Föreligger risk för att oljeskada får så stor omfattning att den personal eller de redskap som oljeskademyndigheterna har till sitt förfogande ej är tillräckliga för att effektivt förhindra skadans vidare utbredning eller är uppkommen oljeskada så omfattande att oljeskademyndigheterna ej med tillbudsstödande resurser effektivt kan bekämpa den, äger landskapsstyrelsen rätt att beordra den som innehar för oljeskadebekämpning avsedda redskap eller förnödenheter att ställa dessa till oljeskademyndigheternas förfogande. Även den som har personal med kunskap om hur dylika redskap och förnödenheter skall användas, är vid behov skyldig att ställa denna personal till oljeskademyndigheternas förfogande.

14 §.

Oljeskademyndighet är berättigad att för bekämpning av oljeskada taga i bruk erforderliga signalanordningar och transportmedel samt arbetsmaskiner och redskap. Oljeskademyndighet får även beordra uppgrävande av jord, tagande av grus, sand eller jord och uppdämmande av diken samt vidtagande av andra åtgärder som är nödvändiga för bekämpningen.

Innan i 1 mom. avsedda åtgärder vidtages bör vederbörande ägare eller innehavare av den egendom mot vilken åtgärderna riktar sig om möjligt kontaktas. I görligaste mån bör även hans önskemål beträffande sättet för verkställande av åtgärderna beaktas.

15 §.

För bistånd som givits i enlighet med 13 § och för skada av i 14 § avsedda åtgärder äger den som givit bistånd eller lidit skada rätt till full ersättning av landskapet. Ersättning erlägges dock ej åt den som förorsakat skada eller åt den som innehaft den olja, vilken varit orsak till skada eller skaderisk samt ej heller åt den på vars uppdrag skadebringande olja transporterats.

Ersättning erlägges ej heller till ägare av i 7 § avsedda hamnar, varv och industrier för bekämpningsåtgärder, som dessa vidtagit inom eller i omedelbar närhet av sina egna områden.

4 kap.

Om fartyg

16 §.

Landskapsstyrelsen kan begränsa tankfartygs trafik, då det på grund av väderleks- eller isförhållanden eller fartygets bristfälliga skick eller fartygets storlek i förhållande till farvattnen kan anses nödvändigt för undvikande av oljeskada. Begränsningarna bör såvitt möjligt på förhand bringas sjöfarande till kännedom.

17 §.

Oljeskademyndighet eller vederbörande sjöfartsinspektör kan förbjuda fartygs avfärd eller avbryta dess resa, om man på fartyget grovt brutit mot bestämmelserna i denna lag eller med stöd av densamma givna stadganden, om med stöd av 16 § utfärdats föreskrift om trafikbegränsning, eller om omedelbar risk för oljeskada av något särskilt skäl föreligger.

För att utröna oljeskadas ursprung äger oljeskademyndighet, sjöfartsinspektören samt sjöbevaknings- och polismyndighet rätt att taga oljeprov ävensom att avbryta fartygs resa för erforderlig tid.

18 §.

Om fartyg sjunker, stöter på grund, får läckage eller maskinfel eller annars råkar i sådan belägenhet att risk för oljeskada föreligger, kan landskapsstyrelsen för att förhindra eller begränsa oljeskada förordna att erforderliga åtgärder beträffande fartyget eller dess last skall vidtagas. Innan åtgärder vidtages bör landskapsstyrelsen underhandla med representanter för fartygets ägare och vederbörande försäkringsgivare, om detta kan ske utan menligt dröjsmål.

Vad i 1 mom. är stadgat gäller fartyg som äges av finska staten eller av främmande stat, endast under förutsättning att fartyget användes i handels-sjöfart.

19 §.

Den som är ansvarig för skada som förorsakats av olja som flödat ut i vattnet eller som förorsakat situation som avses i 18 § och redare, som enligt 11 § sjölagen (FFS 167/39) är ansvarig för sådan persons förhållanden, är skyldig att ersätta myndighet och ägaren eller innehavaren av den för risk utsatta egendomen dels för de kostnader som bekämpningsåtgärderna medfört och dels för den skada som dessa åtgärder förorsakat fartyg, dess last eller annan på fartyg befintlig egendom, försåvitt ej åtgärderna i anseende till den rådande situationen var uppenbart onödiga eller oändamålsenliga. Även i det fall att redaren ej är ansvarig för den hotande eller uppkomna oljeskadan, är han skyldig att betala skälig ersättning, motsvarande den nytta han dragit av de i 18 § avsedda åtgärderna.

Har fartyg, dess last eller annan på fartyget befintlig egendom i fall som avses i 18 § åsamkats större skada än vad som kan anses vara normalt vid räddningsarbete och kan ingen anses vara ansvarig för skadan i enlighet med bestämmelserna i 1 mom., ersätter landskapet denna del av skadan.

20 §.

Befälhavare på fartyg, som förorsakat oljeskada eller risk för oljeskada, är skyldig att för bekämpande av oljeskadan ge myndigheterna all den hjälp som med hänsyn till omständigheterna kan krävas.

5 kap.

Särskilda stadganden.

21 §.

Den som uppsåtligen eller av grovt vållande förorsakar oljeskada skall, om för gärningen ej annorstädes är stadgat strängare straff, dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Den som eljest bryter mot denna lag eller med stöd av densamma givna föreskrifter eller underlåter att fullgöra de skyldigheter som åligger honom enligt denna lag eller med stöd därav givna föreskrifter, skall om ej förseelsen eller försummelsen är ringa dömas till böter.

Straff enligt 1 och 2 mom. skall dock ej ådömas då utflöde av olja eller oljehaltig blandning föranletts av skada på fartyg eller av oundvikligt läckage, om alla rimliga försiktighetsåtgärder vidtagits i syfte att förebygga eller minska läckaget sedan skadan uppkommit eller läckaget upptäckts, ej heller då olja eller oljehaltig blandning utsläppts i vattnet av hänsyn till fartygs säkerhet, för att förhindra skada på fartyg eller last eller för att rädda människoliv till sjöss.

22 §.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelser, som avses i denna lag.

Om laga domstol i mål, där denna lag skall tillämpas, rörande visst fartyg eller oljeskada som påståtts vara förorsakad av detsamma, äger vad i 251 och 264 §§ sjölagen är stadgat motsvarande tillämpning.

23 §.

För oljeskador och kostnaderna för deras bekämpande kan ersättning erhållas ur statens oljeskyddsfond såsom därom särskilt är stadgat.

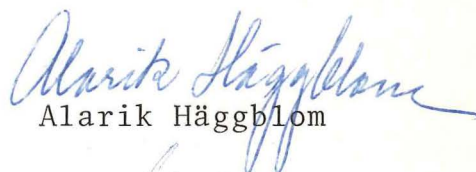
24 §.

Närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas vid behov genom landskapsförordning.

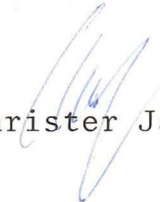
Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1976.

Mariehamn, den 23 januari 1976.

L a n t r å d

Alarik Häggblom

Lagberedningssekreterare

Christer Jansson.